

► Indische goeroe Bhagwan en zijn aanhang een groot succes, het voorbije jaar verschenen ook twee goed ontvangen documentaires over **David Koresh**, de sekteleider die zich in 1993 met 75 van zijn volgelingen de dood in stortte. In 'Once upon a Time in... Hollywood', de nieuwe film van **Quentin Tarantino**, komt de beruchte Manson Family uitgebreid aan bod. De beruchte cultus rond **Charles Manson** heeft trouwens al talrijke schrijvers en regisseurs geïnspireerd.

En er komt nog meer aan: televisienetwerken HBO en Lifetime werken aan een documentaire en een film over de sekscult NXIVM, een sektarische welzijnsbeweging die dure cursussen in 'zelfverbetering' aanbodt. Oprichter **Keith Raniere** wijdde vrouwelijke leden in door ze te laten brandmerken met zijn initialen, ter hoogte van het schaambeentje. De pijn, meende hij, was deel van hun *growth experience*. De zogezegde zelfhulpgroep wist vele Hollywoodactrices en succesvolle zakenmannen te ronsselen, maar werd onlangs opgerold. Raniere werd schuldig bevonden aan onder andere seksslavernij, mensenhandel en georganiseerde misdaad. Eind september volgt het finale verdicht in de ophefmakende rechtszaak.

BRAECKMAN «Documentaires over sektarische groepen bereiken inderdaad een breed publiek, maar die fascinatie was er eigenlijk altijd al. De zoektocht naar zingeving en de behoefte om erbij te horen zijn namelijk van alle tijden. Zelfs het christendom was in het begin ook een sekte, want het ontstond nadat een radicale groep gelovigen zich afsplitste van het jodendom.»

In België werd de sekte-waakhond Informatie- en Adviescentrum inzake Schadelijke Sektarische Organisaties (IACSSO) in 1998 in het leven geroepen, nadat een speciale

parlementaire commissie een reeks collectieve zelfmoorden van leden van de zogenoemde Orde van de Zonnetempel onderzocht. In de beginjaren ging het merendeel van de meldingen die het IACSSO binnenkreeg over getuigen van Jehova en andere pseudochristelijke groeperingen, maar de voorbije jaren breidde het sektarische verschijnsel zich vooral uit richting wellness.

KERSTINE VANDERPUT (directrice IACSSO) «Over Jehova's getuigen krijgen we nog steeds veel vragen, zeker nadat het parket een onderzoek heeft geopend naar toegevoerd kinder-misbruik. Maar sinds een jaar of tien zijn vooral de vragen over alternatieve therapieën en welzijnsmethoden toegenomen. Thema's als gezondheid, welzijn en zelfontwikkeling zijn voor veel sektarische organisaties een doeltreffend rekruteringsmiddel geworden.» **HUMO Wie vormt voor een sekte een makkelijk slachtoffer?**

« We waren voortdurend aan het werk en mochten amper met elkaar praten. Persoonlijk contact was enkel toegelaten tijdens de orgieën »

VANDERPUT «Mensen die lichamelijk of psychisch broos zijn, en vaak ook teleurgesteld in de klassieke geneeskunde. Als traditionele behandelingen geen soelaas bieden, dan is het voor de patiënt moeilijk om onverschillig te blijven voor de mooie woorden van zelfverklaarde therapeuten. Bovendien veroorzaakt het leven in gemeenschap, zoals in veel sektarische groepen gangbaar is, soms juist méér gezondheidsproblemen, ten gevolge van onevenwichtige voeding, de

combinatie van te weinig slaap en vele uren werk, gebed of meditatie, en een gebrek aan passende medische zorgen. Ook wie op zoek is naar zingeving of een verbeterd mentaal welzijn, loopt het gevaar zich te laten verleiden door pseudotherapeuten.

»Momenteel zijn enkel de titels van psychiater en psycholoog wettelijk beschermd. Om het even wie kan zichzelf dus uitroepen tot psychotherapeut, en dat leidt tot misbruiken.»

Uit IACSSO's laatste twejaarlijkse rapport blijkt dat er meer meldingen binnenkomen over alternatieve therapieën en welzijnsmethodes – inclusief gebruiken uit oosterse religies – dan over (pseudo)christelijke groeperingen: respectievelijk 31 tegenover 24 procent.

HUMO Hoe kunnen we een sekte herkennen?

PATRICK HAECK (bestuurder Studie- en Adviesgroep Sekten (SAS) en de Open Minds Foundation, én voormalig

was hij lid van de beweging, tot hij er in 2010 samen met zijn gezin uitstapte.

HAECK «Belangrijk is vooral mensen bewust te maken van mentale manipulatiemechanismen. Eerder dan de organisaties zelf, moet het gebruik van zulke technieken verboden worden.»

Om vast te stellen hoe gevaarlijk gesloten groepen zijn, onderscheiden het IACSSO en de SAS zeven manipulatie-technieken.

1. Love bombing

VANDERPUT «De eerste ontmoeting verloopt meestal heel positief. Je wordt uitermate warm en vriendelijk onthaald. Men toont begrip voor je problemen en legt je uit dat die via de groep heel eenvoudig opgelost zullen worden.

Die manipulatietechniek noemen we *love bombing*. Die eerste vriendelijkheid is evenwel een strategie om je voor hen te winnen, want tijdens volgende ontmoetingen wordt steeds meer van je verwacht.»

Precies zo beleefde **Geertje Tobé** (66) haar eerste kennismaking met **Sipke Vrieswijk**, één van Nederlands meest beruchte sekteleiders. Achttien jaar bracht ze door bij zijn Gemeente Gods, een afsplitsing van de Gereformeerde Kerk. **HUMO Hoe kwam u in contact met Sipke Vrieswijk?**

GEERTJE TOBÉ «Ik ben strenggelovig opgevoed. Als kind was niets wat ik deed ooit goed genoeg. Ik voelde me eenzaam en ongewaardeerd. Mijn eerste huwelijk was een herhaling daarvan: mijn man was een gewelddadige dronkaard, maar ik bleef bij hem, omdat ik dacht dat het Gods wil was. Ik had gewoon pech. Scheiden was geen optie. Maar dat ongelukkige huwelijk, en de opvoeding van onze kinderen waar ik alleen voor stond, eisten hun tol. Net toen ik helemaal aan het eind van mijn Latijn was, leerde ik via een collega Vrieswijk

getuige van Jehova) «Weinig organisaties worden opgezet met de bedoeling een sekte te zijn. We werken met een lijst van 'sektarische eigenschappen'. Hoe meer we er bij een organisatie kunnen aanvinken, hoe meer zorgen we ons moeten maken.»

Zelf diende Haeck, die bij Jehova's getuigen lang de prestigieuze gezagspositie van 'ouderling' bekleedde, als eerste Belg klacht in tegen hun 'onmenselijke' uitsluitingsprincipe. Maar liefst 38 jaar

kennen. Hij leidde als voorganger een commune die volgens zijn interpretatie van de Bijbel leefde. Hij beweerde een profeet te zijn. Niet zozeer wat hij predikte sprak me aan, wel de warmte waarmee hij me in zijn mooie, ruime kloosterhuis ontving. Het haardvuur brandde, er stond lekker gebak op tafel, en iedereen was erg aardig. Hij beweerde dat het klooster een plek was waar vermoeide vrouwen tot rust konden komen – dat wilde ik natuurlijk wel.»

HUMO Dat klinkt niet verkeerd. Hoe verging het u in uw nieuwe omgeving?

TOBÉ «De eerste maanden had ik het best naar mijn zin. Ik voelde me goed, wat waarschijnlijk ook wel aan de verdachte vitaminespillen lag die ze mij dagelijks gaven. Achteraf gezien had het feit dat mijn gezin er niet welkom was me natuurlijk meteen moeten almeren. Maar ik was zo kapot, ik was al lang blij dat iemand voor me zorgde.

»Na die periode van rust en schone schijn werd ik aan het werk gezet. De vloeren van de kapel moesten altijd blinken, het dak moest vernieuwd worden, en alle sprietjes onkruid

gewied. We waren voortdurend in de weer. Daarbij mochten we amper met elkaar praten. Persoonlijk contact was enkel toegelaten tijdens de orgieën. Die had Vrieswijk zorgvuldig gepland. Zo moest ik eerst met hem, de profeet, slapen – zogezegd om een bruid van Christus te worden. Daarna kwam zijn vriendin erbij, en vervolgens ook andere mannen uit de gemeenschap. Het was verschrikkelijk. Tegelijk waren het de enige momenten waarop we een beetje aandacht en warmte kregen.»

2. Sterke hiërarchie

VANDERPUT «Aan het hoofd staat een leider: de goeroe. Zijn gezag is onbetwistbaar en hij wordt door de leden aanbeden, omwille van zijn kennis van de leer die de groepering aanhangt, of omdat hij over zogezegd bovennatuurlijke gaven beschikt.»

STEFAN «De yogajuf van mijn ex besliste wat leden aten, welke kleren ze droegen en welke mantra's in het Sanskriet ze uithet hoofd moesten leren. Daarnaast interpreteerde ze ook hun gevoelens. Als iemand zich onrustig voelde, kwam dat vast door de volle maan. Voor

alles had ze wel een spirituele verklaring. Het strafste is misschien wel dat die vrouw niet eens een erkende yoga-opleiding heeft gevolgd. Toch werd haar gezag niet in vraag gesteld, want zij beschikt zogezegd over allerlei gaven. Zo had ze visioenen en kon ze aanwezigheden voelen.»

3. Financiële eisen

VANDERPUT «Naarmate men verder evolueert in de groep, zal er op financieel vlak steeds meer worden verlangd. Dat kan door schenkingen te eisen, de leden dure opleidingen, cursussen of workshops te laten volgen of door hen 'vrijwilligerswerk' voor de groep te laten doen. Men stelt dat vaak voor als noodzakelijk om te evolueren op spiritueel vlak.» **Jeffrey Hoogveld** (38) zat niet al te lekker in zijn vel toen hij in 2012 in de klauwen berlandde van de Arnhemse C3 Kerk, oftewel het Welvaartsevangelie. In 2017 verliet hij de sektarische pinksterkerk 'minstens 13.000 euro lichter'.

HUMO Wat trok u zo aan in de C3 Kerk? **JEFFREY HOOGVELD** «Destijds woonde ik bij mijn ouders en had ik nauwelijks sociale

contacten. Via mijn buurman en zijn vriendin kwam ik in aanraking met de beweging. Toen zij me een lidmaatschap probeerden te dringen, was ik aanvankelijk nog wantrouwig. Maar toen een meisje met wie ik al een tijdje chatte ook C3-lid bleek te zijn, stemde ik ermee in om zo'n bijeenkomst te bezoeken. Op die eerste dienst hing een heel gezellige sfeer. C3 leek me een vrolijke, moderne kerk.

»Wel viel het mij snel op dat sommige leden er erg radicale ideeën opna hielden, waar ik het niet mee eens was. Tijdens één van mijn eerste avonden sprak de pastor, zakenman **Steve Warren**, een profetie over me uit. Hij voorspelde dat ik in enkele jaren als beroemde beroepsfotograaf een fortuin zou vergaren. Hoewel ik daar weinig van geloofde, keerde ik toch terug. Het voelde goed om wat vaker onder de mensen te komen. Ze zagen dat ik met mezelf in de knoop zat en beloofden me beter te maken. Meteen werd ik lid gemaakt van allerlei groepen en vrijwilligersteams. Voor ik het goed en wel besefte, was ik minstens vijf dagen per week voor de kerk in de weer.»

HUMO Hoe komt het dat de organisatie je zoveel geld kostte?

HOOGVELD «Dat heeft te maken met de C3-filosofie: hoe meer geld je geeft, hoe meer God je zegent. Zo werd mij verteld dat als ik niet minstens één tiende van mijn maandloon afstond, ik eigenlijk stal van de Heer. C3 baseert zich daarvoor op de 'tendenwet', die teruggaat op een vierduizend jaar oude belasting uit het Oude Testament. Nadat ik uit de C3 Kerk ben gestapt, heb ik dat eens uitgespit: eenmaal per jaar moest het volk van Israël een tiende van hun oogst naar de tempel brengen. Nergens staat dat je elke maand een deel van je inkomsten moet afstaan. Daarenboven was het een oudtestamentische, en dus joodse wet. ►

▶ Toch interpreteert C3 het als een gebod dat ook vandaag nog voor christenen geldt.

»In vieringen getuigen leden bovendien dat ze naast hun tienden ook vakantie-geld en belastingteruggaven doneerden. Zo werd ik onder druk gezet om steeds grotere bedragen te geven. Ik heb geregeld honger geleden voor de kerk. Nu ja, kerk: C3 is eerder een leep bedrijf. Ze noemen zich niet voor niets het Welvaartsevangelie.»

4. Breuk met verleden

VANDERPUT «Er heerst een sterke wij-teen-de-wereld-mentaliteit. De groep scheidt zich af van de wereld door volgelingen te laten breken met hun vroegere levenswijze, de buitenwereld voor te stellen als slecht en gevaarlijk, en door een eigen taal of specifieke termen te gebruiken.»

Toen Patrick Haecck 8 jaar oud was, sloten zijn ouders zich bij de getuigen van Jehova aan. Plots mocht hij niet meer naar de muziekschool, en ook

kreeg als ouderling steeds meer verantwoordelijkheid. Ik probeerde me te verzoenen met opvattingen die niet klopten, door het telkens op een reken- of organisatiefoutje te schuiven. Zo veranderde de datum waarop de wereld zou vergaan voortdurend.»

5. Rigide doctrine

VANDERPUT «Enkel de leden van de groep zijn, nadat ze verschillende stappen hebben doorlopen, in het bezit van de nodige kennis en vormen zodoende een elite. De verkondigde opvattingen wijken sterk af van de bestaande wetenschappelijke kennis, die volledig verworpen of opzettelijk verkeerd belicht wordt. Kritiek van buitenstaanders wordt gezien als een bewijs dat de groep gelijk heeft.»

Michel Mix (42) groeide op binnen de Amsterdamse gemeenschap van Jehova's getuigen. Hij was een 'fanatiek gelover', tot hij op zijn 35ste uit de groep stapte.

« Dat mijn klasgenoten me een vreemde vogel vonden, deerde me niet. Zij zouden bij de zondvloed niet gered worden »

verjaardagsfeestjes of grootvaders serre waren ineens verboden terrein.

HAECK «Ik geloofde alles wat mij verteld werd over uitverkoren zijn en over de ondergang van de wereld, waarbij alle verdorven mensen zouden sterven. Maar toen het voor-spelde Armageddon van 1975 uitbleef, beseftte ik al dat er iets niet klopte.

»Toch voelde ik, hoewel ik volwassen werd, niet meteen de drang om uit de beweging te stappen. Integendeel, ik

MICHEL MIX «Als kind beleefde ik er plezier aan om met mijn moeder van deur tot deur te gaan prediken. Ik vond het heerlijk om in de publicaties van Jehova's getuigen naar bewijzen voor de nakende zondvloed te zoeken. uren kon ik zo doorbrengen. Op school gaf ik zelfs spreekbeurten over waarom de evolutieer niet klopte. Dat mijn klasgenoten me een vreemde vogel vonden, deerde me niet: ons geloof was dé waarheid voor mij. De mensen buiten de gemeenschap waren

onwetend en zouden bij de zondvloed niet gered worden.»

HUMO Waarom hebt u de getuigen van Jehova uiteindelijk toch verlaten?

MIX «In mijn ijer begon ik me ook te verdiepen in theologische teksten van buiten ons strak afgebakende Jehova-curriculum. Zo ontdekte ik dat wat wij leerden helemaal niet strookte met de theologie. Sterker nog: die teksten ontkrachten zelfs met wetenschappelijk bewijs wat wij leerden. Het eerste zaadje twijfel was geplant en zou over de jaren langzaam groeien.»

6. Enge geneeskunde

VANDERPUT «De klassieke geneeskunde wordt vaak vervangen door gevaarlijke medische praktijken waarvan de effectiviteit niet bewezen is. Daar komt nog bij dat de 'zorgverleners' niet over de vereiste kwalificaties beschikken.»

De Deens-Nederlandse filosofe, schrijfster en columniste **Stine Jensen** omschrijft haar kennismaking met kundalini-yoga als een 'transformatie'. Beleefde ze aanvankelijk nog een hallelujagevoel op de yogamat, dan verstoorde een incident tijdens een cursusweek haar romantische, bijna blinde toewijding grondig.

STINE JENSEN «Vroeger was ik erg geestelijk, mijn lichaam was eerder een hindernis. Natuurlijk kon ik mijn zestig-urenwerkweek niet eeuwig volhouden. Toen ik door mijn rug ging, besloot ik meer aandacht aan mijn lijf te besteden. Ik meldde me aan voor een opleiding kundalini-yoga, waarvoor ik verschillende modules doorliep om zelf les te kunnen geven.

»In 2016 volgde ik in Frankrijk de cursus 'Mind and Meditation' van **Karta Singh**, een beruchte leraar over wie veel yogi's lyrisch waren. Ik was het gewend dat je tijdens zo'n spirituele training buiten je comfortzone moest treden

om nieuwe kanten van jezelf te leren kennen, maar Karta verlegde de yogische principes in die cursus wel erg ver. We aten amper, sloepen heel weinig, mediteerden urenlang. Voor één oefening werden we zelfs twee dagen lang geblinddoekt.»

HUMO Wanneer kreeg u door dat het echt grondig fout zat?

JENSEN «Toen we tijdens een groepsmeditatie koekjes en koffie aangeboden kregen, schrokte ik die uitgehongerd naar binnen. Kort daarna kreeg ik het gevoel dat mijn bewustzijn zich spleet, ik werd angstig en paranoïde. Rond mij zag ik mensen met hun armen wapperen of kermend van de pijn over de grond rollen. Ik had het gevoel dat ik gek werd, héél eng. Toen ik één van de begeleiders vertelde dat ik me niet goed voelde, antwoordde die dat dat deel uitmaakte van het proces: er werd iets losgemaakt, het was juist heel mooi dat ik toen van alles voelde.»

HUMO U hebt uw conclusies getrokken en meteen uw biezen gepakt.

JENSEN «Ja, ik heb halsoverkop het vliegtuig naar huis genomen. Achteraf heb ik ontdekt dat er nootmuskaat in onze koekjes zat: in hoge dosissen kun je daarvan trippen. Vooral in combinatie met het slaapttekort en de cafeïne was dat gevaarlijk. Hadden er mensen met bepaalde medische aandoeningen tussen gezeten, dan had het slecht kunnen aflopen.

»Ik vroeg me vooral af waarom ik als enige uit een groep van zestig deelnemers opstapte. Mensen zonder hun medeweten hallucinogenen toedienen, is voor mij echt grensoverschrijdend. Toch bleef iedereen. Het zette me aan het denken: wanneer wordt zo'n gezonde training gevaarlijk?»

7. Rituelen

VANDERPUT «Van de volgelinge wordt verwacht dat hij deel-

neemt aan allerlei rituelen, opleidingen en workshops, die vaak niet veel geld kosten, maar wel alle vrije tijd van de volgelinge in beslag nemen.»

HOOGVELD «Op een bepaald moment trok ik het psychisch en lichamelijk allemaal niet meer. C3 dwarsboomde elke poging tot rust met méér vrijwilligerswerk, maar ik wilde niet langer elke dag voor de kerk in de weer zijn. Toen ik aankaatte dat ik eronderdoor dreigde te gaan, werd me aangeraden om me zo snel mogelijk voor een *cleansing stream* in te schrijven, een soort bijbeltraining die 300 euro kost. In plaats daarvan heb ik een echte psycholoog opgezocht.

»Toen ik uiteindelijk de deur achter me dichttrok, werd ik vervloekt, bedreigd en geïntimideerd, zowel telefonisch als persoonlijk. Vandaag ben ik kerkloos.»

LABEUR EN ORGIEËN
HUMO Gigantische geldsommen afstaan, deelnemen aan orgieën of doorslaan op nootmuskaat: het lijken extremen die de meeste mensen nooit zouden kunnen

overkomen. Is iedereen vatbaar voor de lokroep van sektarische groepen?

WENDY VAN DER KLIFT (psycho-sociaal hulpverlener) «Ja. Alles hangt af van de mentale toestand waarin je je bevindt wanneer je met zo'n groep in aanraking komt. In bepaalde levensfasen ben je meer vatbaar voor de manipulatie van zo'n charismatische groep die je belooft beter, gelukkiger of rijker te maken.»

FRANCES PETERS (drijvende kracht achter het kennisplatform Ontmasker Manipulatie) «Je bij een sekte aansluiten is geen kwestie van naïviteit, zelfs niet van eenzaamheid of zoeken naar zingeving. Het gaat om de behoeften die de groep eerst creëert en vervolgens aanbiedt in te vullen.»

HUMO Ondanks alle spanningen en grensoverschrijdende gebeurtenissen duurt het vaak lang vooraleer sekteleiden een groep verlaten. Waarom?
PETERS «De druk om steeds méér te doen, wordt opgevoerd door mensen emotioneel te chanteren of door machtsrelaties te misbruiken. Door stress

ga je in overlevingsmodus. Je beseft de schade simpelweg nog niet, dus blijf je.»

VAN DER KLIFT «Misleiding gebeurt aan de hand van allerlei geraffineerde manipulatiemethoden. Elke leider heeft zo zijn eigen invulling, maar de onderliggende technieken zijn telkens dezelfde: angst zaaien en mensen afhankelijk maken. Het maakt niet uit of het om een kerkvader of een yogajuf gaat.»

Angst was ook Geertje Tobés grootste drijfveer om achttien lange jaren bij de Gemeente Gods te slijten, hoewel ze zich er al na een jaar doodongelukkelijk voelde.

TOBÉ «Ik had geen geld of telefoon, en doordat ik alle contact met de buitenwereld verbroken had, dacht ik ook nergens heen te kunnen. We werden ook streng gecontroleerd: 's nachts werden we om de haverklap gewekt. Tel daar het harde labeur en die orgieën bij, en je begrijpt dat ik volledig murw geslagen was. Op een gegeven moment had ik gewoon geen eigen wil meer. Alle straffen en ontberingen hadden me afgeleid mijn eigen gevoel te vertrouwen. Je daaruit bevrijden is een proces. Bij mij heeft het tien jaar in beslag genomen.»

HUMO Jezelf bevrijden uit de greep van een ongezoneerde groep is één ding, maar hoe voorkom je later opnieuw te zwichten voor een charismatische cultus?
BUSCH «De aanpak van bijvoorbeeld ex-Jehova's getuigen is vergelijkbaar met die van voormalig Syriëstrijders. Jihadi's doen ook aan isoleren en hersenspoelen. Ze gebruiken veelal dezelfde manipulatiemethoden als de getuigen van Jehova of Indische goeroes.

»Bij slachtoffers van extremistische en sektarische bewegingen moet in de eerste plaats het verkeerd opgebouwde referentiekader gesloopt worden.»
HUMO Omdat sektarische groepen hun leden een

identiteit aanbieden, brengt het vertrek uit de groep ook geregeld een identiteitscrisis teweeg.

PETERS «Sekteverlaters moeten onderscheid leren maken tussen hun eigen identiteit en die van de groep. Welke overtuigingen zijn écht van hen en welke niet? Met andere woorden: ze moeten hun zelfstandige denkvermogen opnieuw, of zelfs voor het eerst ontwikkelen.»

HUMO Wat kun je zelf doen als een familielid of vriend in de ban is van een sektarische beweging?

BUSCH «Het is belangrijk om mensen uit zulke groepen niet als idioot te bestempelen, want zo sterk je ze enkel in hun overtuiging. Neem nu de *flat earthers* over wie we het eerder hadden: de YouTube-filmpjes waarin zij hun complottheorieën uit de doeken doen, krijgen massaal veel likes, en grootse conferenties geven hun een groepsgevoel. Dat was ook de boodschap van voormalig NASA-topman en astronaut **Scott Kelly** in de Netflix-docu 'Behind the Curve': eerder dan hen te veroordelen, probeerde hij hen te begrijpen.»

HAECK «Bespot de groepering of doctrine schiet niet, wordt niet boos, maar toon oprechte belangstelling. Stel zo kritiekloos mogelijk vragen die het eigen denkvermogen van de aanhanger weer aanzwengelen: 'Wat keert aanvankelijk jouw belangstelling, en wat trekt jou nu nog steeds zo aan in die beweging?' 'Zijn er alleen maar tevreden mensen in je organisatie?' Laat weten dat je je zorgen maakt over zijn keuze, maar dat je die keuze wel respecteert. Informeer jezelf uitvoerig over de groep of de doctrine. Als er een groep van ex-leden bestaat, is het zeker de moeite waard om daar contact mee op te nemen. En misschien wel het allerbelangrijkste: blijf liefdevol tonen.»

*Stefan is een schuilnaam.